

ПРАВДА І ВОЛЯ

TRUTH and LIBERTY

М. Ю. Шаповал

Блажен, хто не стулив очей
І йшов в ночі все вище й далі;
Хто, як великий Мойсей,
Приніс народові скрижалі.
(О. Олесь).

Березень—Квітень 1932

ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО ТРУДОВОГО ОБ'ЄДНАННЯ В КАНАДІ

UKRAINIAN LABOR ASSOCIATION

З М І С Т

1. Поча був наліт	1	4. Парламентарна демократія	12
2. Пам'яті М. Палайника	4	Л. Водарет	14
Життєпис	5	5. Українська освіта	19
Стаття Др. М. Макарши	9	6. Наші системи М. П. Ко	21
Демонстрація	11	7. Пам'яті Др. Н. Гнатюшина	22
Академік	11	8. До манітобського виборів. П.	25
3. Україна-Колонія. М. Шанюва	11	9. Хроніка	

ДО ТОВАРИШІВ, ЧЛЕНІВ УКРАїнСЬКОГО ТРУДОВОГО ОБ'ЄДНАННЯ І ПРИХИЛНИКІВ

Випускаємо третю книжку "Привади і Воли" в тих же обставинах, від продажу попередньої книжки та від пресового фонду залежатиме видання слідуючої книжки. Отже, від вас зале-

жить справа не менше, як і від нас — не залишайте її!

Пресовий фонд і передплату надішліть на адресу:

R. RAWLINSON

300 Melburn Ave.,

Winnipeg, Man.

Адреса Редакції: —
300 Melburn Ave.

Winnipeg, Man.

Dr. H. Hershfield

ЛІКАР ХІРУРГ І АКУШЕР

Спеціальність:

Plastic Surgery & Dermatology

876 MAIN STREET, Cor. Alexander Ave.
WINNIPEG, MAN.

Телефон бюро 26 600, дому 51 162
Ми говоримо по українськи

УКРАїнСЬКИЙ ЛІКАР

ДР. А. В. РЕЗНОВСЬКИЙ

Телефон бюро 54 123

Телефон лікування 53 953

Бюро:

1580 ARLINGTON ST.
WINNIPEG, MAN.

С. Савула, Адвокат-Нотар

Помогає у всіх справах судових, земельних, тестаментальних, розводів і створення.

Виробляє громадянські патенти.

S. SAWULA

308 CONFEDERATION LIFE BUILDING

WINNIPEG, MAN.

467 MAIN STREET

Phone: Office 85 848.

Res. Phone: 58 806

ПРАВДА І ВОЛЯ

БЕРЕЗЕНЬ—КВІТЕНЬ 1932.

Весна без надій

(Політично - соціальний огляд)

Прийшла весна, але надій не принесла. Світ стоїть сумний, на розпутті. Панує повне безглуздя скрізь: в економії, в політиці, в міжнародніх стосунках. Всього є досить — потрібно працює а кругом безробіття і в багатьох місцевостях голод.

Про основні причини економічної і політичної кризи ми вже говорили. Події останніх часів лише ствержують сказане нами перед тим. Збанкрутувала остаточно існуюча капіталістична система і залагодження її не знаходять. Його не може бути. Потрібна зміна системи. Це відчувають, але зміни не хочуть ті, в руках котрих господарська і політична влада. Надіються відкритися. А з другого боку є показники того, що кризу поглиблюють самі капіталістичні лідери умисне. Маємо підстави думати, що вони намірилися здержати зріст добробуту працюючого людства, здержати його культурний розвиток, знищити його матеріальні і моральні сили. Бо задержуючи зріст добробуту працюючих, капіталісти тим самим забивають думку трудящого людства журбою про насушний кусень хліба, розбивають його єдність боротьбою між окремими працюючими за працю, знесилюють тим самим вивольний трудовий рух. А затримуючи культурний розвиток і знищуючи матеріальні і моральні сили працюючої кляси, капіталістичні лідери здобувають більшу покірливість її більшій слухняність.

Правда, їхні розрахунки можуть не

виправдатись, як не виправдались вони в недавні часи в Росії, бо терпець може урватися, але ці розрахунки можуть на певний час і виправдатись.

Те, що робиться тепер в світі, можна назвати справді безглуздом. Кожна держава має свою працюючу більшість населення і в кожній державі панують малі гуртки грошових королів, капіталістичних диктаторів: населення терпить, населення страждає, з їх вини і з їхньої волі, а вони собі і в ус не дмуть. Капіталістичні писакі розриваються, вишукуючи "причини" кризи, вибодять свої фальшиві теорії, і з того здається, неначе і ті грошеві диктатори журяться, клопочуться... Тим часом факти з їхньої роботи показують, що вся їхня журба — це покласти найбільше до кишені, взяти найбільші дивіденти, себто стягнути ще по сорочці з працюючого населення. Нам, що живемо в Канаді, за прикладами далеко ходити не треба. Останні розкриття з Богарноа компанією, коло якої замазалися високі політики, сенатори, міністри, гучні скандали з ріжними іншими компаніями, як напр. Канада Палп енд Пейпер Індустрі, нарешті розкриття над звітами двох великих асекураційних компаній — "Сон Лайф" та "Норт - Емерікен Лайф", котрі, не зважаючи на явні втрати на операціях з процентовими паперами, не спинилися перед тим, щоб перекласти з кишені населення (полісголдерів) до кишені своїх капіталістичних лідерів мільйони в формі диві-

дентів, які доходили до дивовижної висоти — 75 проц.!! (Див. в “Джорнал оф Каммерс за січень та березень с. р. Торонто). Дивиденти всіх великих компаній не підпадають, за тим глядять керовники, а в той же час ті самі керовники припиняють роботи, роблять лейд офф’и і викидають людей тисячами на вулицю...

Не зважаючи на те, що так звані капітальні роботи (нові будови залізниць, фабрик і т. ин.) не звязані ніяк з тимчасовими економічними труднощами, бо гроші на будови є, потреба в них на майбутнє є, — всі такі роботи, проєктовані широко ще в 1929, припинено.

І це все тому, що господарське життя народів в існуючій системі є нічим іншим як лишень приватною монополією багатіїв, що загарбали і загарбовують в свої руки людську працю, здобутки труда мільонів, а вироблені ними закони захищають цей грабіж. Люде працюють, а всю їхню працю забирають, на підставі власности, капіталістичні диктатори. Люде потребують працювати, щоб жити, щоб поліпшувати умови існування, щоб підносити свою культурність, а капіталістичні королі, на підставі того-ж права власности, відобрали від людей всі засоби праці: капітали, замкнувши їх в своїх приватних банках; фабрики; майни; залізницї, — все, до чого може бути прикладена праця... Бо, бачите, це не є в їх інтересах. А так звані державні уряди, цинічно тобу всему потурають, бо вони є ніщо інше, як експозитура грошевого панства.

Капіталістична Америка і Франція зайняли особливе становище тим, що стягнули в свої скарбниці три четвертих всіх світових капіталів. Зоставивши таким чином інші країни світу без капіталів, ці дві країни позбавили можливости себе самих продавати свої ви-

роби іншим країнам, а цих останніх позбавили можливости купувати. І це становище продовжується без змін. Америка і Франція стоять як два крамари-лихварі, що обібрали вже до нитки своїх споживачів і все ще чекають на них, щоб вони купували в їх крамницях. Але ті купити не зможуть. Щоб вони купували — треба вернути їм назад золото, а вертати вони його не хотять.

З великою радістю американські капіталісти підпирали-б в Європі нову війну, щоб мати можливість торгувати на війні, а потім, щоб створити нові ринки для своїх товарів... Але повстає питання — чим буде та Європа платити, коли вже все золото забрано до Америки, а європейської продукції, себ-то плати європейськими виробами, Америка не хоче.

Тому війна в завішанню.

І одначе до війни всі готуються. Те безладдя, те звиряче відношення між людьми і між народами, між керовниками держав вимагає озброєння. Конференції обезброєння засідають, а озброєння все росте та росте.

От які армії мають європейські держави:

Франція 724 тисячі, а з резервами 5-ть мільйонів; майже таку саму армію має Італія;

Польща 290 тисяч, а з резервами 2-ва мільйони;

Румунія, Чехословаччина, Юго-Славія та Бельгія — 651 тисячу, а з резервами 5-ть мільйонів.

Німеччина може виставити армію не меншу як 3-ри мільйони.

Коли розглядати армії за їх політичними комбінаціями, то французький блок має армію до 12-ти мільйонів. Армії держав, по кордонах Радянського Союзу, досягають (з резервами) числа те-ж 12-ти мільйонів, а армія Радянського Союзу регулярна начислює

562 тисячі, а з резервами до 8-ми мільйонів.

Видатки на армію французького блоку за останні п'ять років збільшилися на 71%. Технічне озброєння армій проти 1914 року дуже збільшилося. Напр., сила вогню машинних крісів збільшилася в два з половиною разів; сила гармат збільшилася в 2 рази; вартість зброї дивізійного комплексу збільшилася з 2-ох мільйонів дол. до 8-ми мільйонів; на кожного жовніра в американській армії є тепер дві кінські сили авто-двигунів, а в французькій півтора. Страшно виросла боева авіація. Військова фльота зліпшилася що до швидкості рухів. Виріб трійливих газів збільшився в 2½ рази. В новій війні мають уживати ще заразливих бактерій, щоб поширювати хвороби: пропасницю, холеру, чуму, тиф, сип і т. ін.

А тепер питаємо: для чого ота вся зброя? Хіба працююче людство потребує гармат і динаміту? Воно потребує спокою і праці, воно потребує фабрик і ланів, щоб в мирній дружній праці забезпечувати собі й дітям життя та підносити людську культуру.

В руки працюючих, під їх монополну управу мусять перейти фабрики і лани і всі надбані попередньою працею добра (капітали). І тоді не будуть муштрувати для вбивства людей людьми мільйонів юнаків і не будуть майструвати гармат і мечів, не будуть фабрикувати динаміту. І тоді не будуть "лайдафувати" робітників і морити злиднями хліборобів, не будуть замикати фабрик ... А люди працюватимуть на добро людей і машини будуть допомагати людям в їх праці.

І тоді весни будуть надійні і радісні. Лишень тоді.

Коли звернемося в цьому весняному огляді до так званої "батьківщини про

летаріату" — Радянського Союзу — що там принесла весна, то побачимо таку саму сумну, тяжку картину. Там "залізна" диктатура генералів комуністичної партії творить новий капіталізм — "державний" коштом поту і голodu працюючих час. Прийшла весна, а з нею злидні і нема хліба навіть на напівголодне харчування людности, нема насіння, нема коней, нема лемешів до плугів... Бо на створення "державного капіталізму" грабовано селян і робітників протягом осені і зими. Тепер перевіряють хлібні картки, щоб ніхто не азів більше того, що призначили комгенерали своїм державним кріпакам: один фунт чорного хліба на день для робітника, пів фунта для службовця. За насінням нишпорять по "сколективізованим" селам, перевертають копиці солом, шукають під нею прихованого населенням від "недремлющего ока" комуністичних яничарів зерна, катують людей, заганяють на холодний Котлас на каторжні лісові роботи... Бо так хоче "ліва нога" комуністичних генералів, що завели під пролетарськими гаслами азійську державну владу на зразок турецької султанської деспотії, де людей садовили на палі, вирізували їх й видушували.

А тим часом збираються до війни з Японією. Тисячі і тисячі селян на Україні хапають комуністичні яничари і відсилають на Східний Сибір копати окопи для війни, муштруватись для гарматного мяса.

І знову мусимо сказати: лишень, тоді, коли працюючий нарід перебере всю державну і господарську владу з рук диктаторів до своїх власних рук і здійснить справжню свободу трудового люду, лишень тоді весни будуть надійні і радісні...

І для здійснення цього ми мусимо покласти всі наші сили.

Пам'яті М. Ю. Шаповала

КОРОТКИЙ ЖИТЕЛІС М. Ю. ШАПОВАЛА

Народився 8 червня 1882 в с. Срібляниці на Запоріжжі (Катеринославщина). Батько бідний шахтар. Змалку і сам М. Ю. Шаповал мусів працювати на шахті. Потім пішов до сільської школи, а по укінченню — до лісової школи, з відкіль вийшов фаховим лісничим. Коли прийшла пора йти до війська, то пішов до військової школи і став старшиною. До старшинської служби у війську післано його до російської Польщі. Там р. 1906 за революційну діяльність серед вояків заарештовано; посажено до фортеці. Р. 1908 він вийшов з фортеці, позбавлений військових прав. Переїхавши на Україну, видавав новий журнал "Українська Хата" і працював по своєму фаху, як лісничий. Р. 1917, після вибуху Великої Революції, приймає участь в будові Української Республіки і в організуванню Української Партії Соціалістів Революціонерів. Після німецького

надсильства над Українською Центральною Радою і посаження гетьманом Скоропадського, приймає участь в створенні Українського Національного Союзу, котрий потім підняв повстання проти гетьмана і вигнав його. В новому українському уряді стає міністром земельних справ.

Після завоювання України московськими більшовиками, М. Шаповал розвинув велику працю за кордоном, головню в Чехословаччині. Тут його заходами, створено Український Громадський Комітет, котрий заопікувався тисячами українських емігрантів в Великій Україні і Галичині, що пропадали за польськими дронтами і на чужині. Частина з них була Укр. Громад. Комітетом улаштована до чеських шкіл і на рінжі фахові курси, а іншим дана змога учитися в новостворених українських школах. Через високі школи пройшло таким чином аверх 3000 укра-

Інських емігрантів. Були створені такі українські школи: Інженерська Академія (господарська), Високий Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова, Український Університет, Український Робітничий Університет, Мистецька Академія, Українська Реальна Школа, Матуральні Курси і інші. Були закладені наукові установи: Укр. Соціологічний Інститут, Український Національний Музей-Архів і інші. Велике українське видавництво наукової літератури — Укр. Громадський Видавничий Фонд. Видавався журнал "Нова Україна" і науковий журнал "Суспільство". За наукові праці Укр. Соціологічний Інститут нагородив М. Шаповала почесним титулом доктора соціо-

ологої.

До смерті М. Шаповал вітався Директором Соціологічного Інституту, головою Української Народної Ради і головою закордонного центрального Комітету Партії Соціалістів Революціонерів. Остання організація була йому найдорожшою, і труна його була покрита червоним прапором партії, як вияв найвищого признання йому за всі його заслуги перед трудовим українським народом.

Помер М. Шаповал в містечку Ржевниціях коло Праги, в Чехословаччині, дня 25 лютого 1932 р., від розриву серця. Дня 2-го березня його тіло спалено в празькому крематорії, згідно з його волею.

Др. М. Мандрыка.

Микита Ю. Шаповал.

Помер Микита Шаповал... Помер несподівано, в розквіті інтелектуальних сил, здібностей і знання. Помер раніше, ніж зміг виконати те, що так сильно бажав виконати: записати свої знання на папір для українського працюючого люду; записати те, що вже ніхто не запише, що складало скарб, але нині на віки загубилося для убогої скарбниці Українського народу.

Угас великий революційний дух, що бунтував проти неволі української, що роздував велитенське полум'я українського визвольного повстання. Угас, не дочекавшись того визволення, лише перелавши ключі до нього тим, що живуть, що будуть жити...

Так закінчилося, увалося фізичне існування, а з ним умерло все те, що належало до "тілного тіла" те, що виликало пристрасті і злобу, — зосталось жити те, що дав М. Шаповал невмирущого, що буде ще довго ворухити уми і серця, а може і здвигати маси.

Покладено межу дрібним людським

пристрастям, покладено межу огірченням і жалем і нині треба говорити лише про те, що перейшло що межу, що зосталося як скарб духу і знання, як творча спадщина великої людини.

В цій назві М. Шаповала великою людиною не буде перебільшення — в українським пантеоні він займає місце безпосередньо в ряді великих Шевченка, Драгоманова, Франка...

За життя не хотіли українські "провідники" віддати належного М. Шаповалові і навіть після смерті де-які з них будуть ще довго притискати його імя до землі і закривати своєю тією його творчу працю. Але ці провідники вимруть і слід по них замететься, а Шаповал ще буде довго жити, як пророк народу українського, що веде його в землю Правди і Волі.

М. Шаповал був відомим як поет, критик, журналіст, технік (лісничий), політичний діяч, політичний теоретик, культурний діяч і як учений соціолог (знавець людини і суспільства). Він був

людиною інтегральною (всеохоплюючою), стояв на вершинах думки і освіти. Але те, що є найбільшого в ньому, лежить в області його праці як політичного теоретика і ученого соціолога. І в цьому його дійсна велич і безсмерття.

Поезії він віддавав свої молодші роки; як критик і журналіст він працював увесь час в міру потреби; як політичний діяч він віддав всі сили на створення українського визвольного руху і озброєння українських людей дійсним знанням, а як політичний теоретик він створив наукові основи українського визволення, продовживши працю Михайла Драгоманова, єдиного українського політичного теоретика перед ним. І як учений — М. Шаповал дав українському народові розкриття законів суспільного життя і суспільних рухів в своїх соціологічних працях.

Як ми вже сказали, М. Шаповал є прямим продовжником М. Драгоманова, його справжнім учеником і наступником. М. Драгоманів, подібно до М. Шаповала, вмер на чужині, а до того ще не признаний і майже забутий. Його могили, загублену на чужім болгарським цвинтарі в Софії, відшукали лише нові українські вигнанці — політичні емігранти в році 1920, виполоди допихи і буряни і в перше вшанували. Але політичні ідеї Драгоманова відшукали з його творів багато раніше молоді українські письменники і політичні працівники, що купчилися коло перших політичних організацій на Великій Україні. Особливо енергійним популяризатором Драгоманових ідей став молодий в той час критик Сергій Єфремов. Але Драгоманівські ідеї були засвоєні цими його послідовниками (що були разом з цим і творцями молодого українського руху) не цілком, а лише частинно. Основою Драгоманівської політичної теорії українського визволення є його речення, що "Україн-

ське національне визволення неминує стає українським соціальним визволенням" і навпаки — "Українське соціальне визволення стає неминує українським національним визволенням". Значить — звільняючи Україну від національного гнету, визволяємо разом з тим її від соціального клясово-економічного гнету, бо Україна — це працюючі люди, поневолені клясово-економічно і разом з тим національно. З того речення виходило, що визвольний український рух мусить неминує бути трудовим рухом працюючих мас, а майбутня українська держава мусить бути неминує трудовою, соціалістичною, або, як висловлювався Драгоманів, вільною трудовою спілкою. До цієї основи українського визвольного руху Драгоманів додавав потребу творити українську політику на широким шароварами, капелюхами та бандурами, а європейським способом — наукою і культурою.

От це останнє себ-то європеїзацію українського руху і засвоїли Єфремов і інші послідовники і покладали це в основу творимого ними українського руху.

М. Шаповал-же повернувся до основної підвалини драгоманівських думок соціально-національного визволення Українського народу. Меповне прийняття Драгоманіва Єфремовим і його однодумцями повело останніх до збочення на манівці, до прийняття дрібно-буржуазних європейських теорій, які властиво зводили українське визволення на заміну одного ярма другим.

М. Шаповал очистив драгоманівську політичну науку від тих перекручувань і своїми власними науково-політичними працями поглибив теорії М. Драгоманіва, розвинув на широчінь, від повідну нашому часові, і дав під неї новочасні наукові підвалини. Це зробив Шаповал, як учений соціолог. За соціологію (наука про людське суспільс-

тво) бралися і інші українські учені, але вони не виявляли в цій області тих здібностей і розуміння науки, як це зробив М. Шаповал. Він є перший справжній учений соціолог серед українців. Він розумів, що панування капіталістичної класи над працюючим людом в Європі і Америці, а окупантів українських земель над Українським народом, опирається на законах науки про суспільство — соціології, — а, зрозумівши це, вирішив прикласти цю науку на визволення поневолених з під влади пануючих і на створення нового суспільства, а в першій мірі на визволення Українського народу. Він основно перестудіював соціологію Америки, Німеччини, де вона найбільше розвинута і найбільше прикладається до життя, а також соціологічні студії і праці з інших країн, пізнав основи цієї науки і приступив до соціологічного вивчення Українського народу. Його соціологічні досліді дали йому низку блискучих наукових праць над українським суспільством. В своїх наукових дослідіах на тему: "Хто керує Україною" він розкрив механіку розподілу різних національних груп населення на українських землях. В цій механіці на підставі точних статистичних чисел, виявилось дійсне становище української людности на Україні, як класи чорноробів, на всіх галузях діяльності, як упосліджених, керованих і ніколи як керуючих. В дослідіах на тему: "Від чого має бути визволений український нарід" М. Шаповал науково встановив зміст національного поневолення, пять його форм, а саме: 1.) капіталістичний визиск праці нашого народу, 2.) визиск фізичної сили для чужинецького війська (податок крові), 3.) визиск психічної енергії народу (культурна денационалізація), 4.) колонізація, захвати чужинцями міст, що керують селами, 5.) конфіскація природних добр народу. От-же від всіх тих пяти форм визисків

і поневолення мусить бути визволений Український нарід, і тоді це буде повне національне визволення, як раз таке, про яке говорив Драгоманів, лише М. Шаповал глибше науково узагальнює твердження Драгоманова. В студіях над суспільною структурою України (з яких груп складається українське (суспільство) М. Шаповал розкрив значіння села і міста в політичній і економічній долі народу. Він відкрив, що міста керують країною, а на Україні міста є не українські, а чужинецькі. Наукові студії, які перевів М. Шаповал над українським народом, є першими на Україні, ніхто до нього таких студій не робив і ці студії є дорогоцінним вкладом в українську наукову скарбницю, дорогоцінною основою українського визвольного руху. До цього треба зауважити, що ці студії робилися з метою добра для українського народу, бо соціологічні студії над українським народом московських і польських окупантів робляться з метою дальшого забезпечення пануючого становища над українським народом.

З цих своїх наукових студій М. Шаповал вивів і свою політичну українську теорію. В кількох великих послідовних працях він розвинув її і остаточно, найбільш досконала, релакція цієї теорії виложена в праці "Українська визвольна програма" та в новому програмі Української Партії Соціалістів Революціонерів, ухваленою 6-го лютого 1927 р. Політична теорія М. Шаповала — це є політична наука М. Драгоманова, піднесена на найбільшу наукову височінь. Основи її: Соборність України, Самостійність, Трудявий характер Української Республіки, революційний характер визволення українського народу (бо добровільно з неволі Українського народу не випустять); Максималізм (себ-то найширшість) українських вимог; Інтернаціоналізм себ-то засада співпраці з іншими трудовими

народами на основах повної незалежності їх, а не засада війн і ненависти.

Політична теорія М. Шаповала є найліпшим і може єдиним науковим підручником української політики і українського визволення. І вона буде ним довгі й довгі роки. Ця теорія є соціалістична по змістові і революційна що до методу, а разом з тим вона є найповнішою національною українською програмою. Бо вона ставить визволення українського народу від усіх 5-ти форм поневолення себ-то від поневолення національно-політичного та класово-економічного. Тим часом ті українські політики, що вують себе "вірними націоналістами", ворогами соціалізму, ставлять завдання лише визволення України політичного, себ-то від чужої державної влади, а про визволення народу Українського від неволі економічної, від хлопського становища під панами — чужими, чи своїми, мовчать. І правду мовив М. Шаповал, що найбільшими українськими націоналістами є українські соціалісти-революціонери (на Західній Україні — соціалісти радикали). Також не даром комуністичні політики обзивали М. Шаповала і Українську Партію Соціалістів Революціонерів націоналістами, навіть шовіністами, бо шаповалова політична теорія вимагає повного розкріпощення Українського Трудового народу і передачі в його виключно руки всіх прав на державну і господарську владу.

Як учений соціолог М. Шаповал успів дати низку виключно цінних наукових праць, серед яких головне місце належить таким: "Велика Революція" і "Загальна Соціологія". Ще більше його знань залишилося не записаними і їх ми рже не матимемо. Мусимо підкреслити значіння його теорії про характер національного поневолення, введеної до соціалістичних теорій. Відомо, що довгий час соціалісти об-

ходили національне питання, вважали, що розв'язання класового питання стає розв'язанням і національного. Але тепер погляди змінено. В змінненню поглядів і в науковому узasadненню національного питання з соціалістичного становища велика роль належить М. Шаповалові, який науково довів, що національне поневолення є найгіршою формою класового поневолення, і що без національного визволення не може бути й класового визволення. В міжнародне життя цю теорію М. Шаповал увів своїм виступом на З'їзді Міжнародного Сполучення Соціалістичних Революційних партій в Парижі в році 1925.

Також мусимо підкреслити особливу вагу теорії М. Шаповала про свідомість окремих груп населення за заняттям (Типологія робітників, селянина і інших професійних груп). На підставі цієї теорії дуже легко і разом з тим глибоко науково здобувається пояснення становища і ступня активності окремих народів, в тому числі і Українського народу.

В області мистецької творчості М. Шаповал мав прекрасно вироблену соціологічно-наукову теорію художньої творчості. В світі її всі філософсько-спекулятивні теорії здаються дитячими, необґрунтованими. На жаль, ця теорія не є нігде надрукованою, а може і не записаною.

Вся практична діяльність М. Шаповала засновувалася на його наукових теоріях, що стали його світоглядом. Визволення Українського Народу — це визволення селян і робітників перше всего від темноти, несвідомости, потім від капіталістичного визиску, від політичної і економічної неволі. І з цією метою М. Шаповал засновував українські високі школи і наукові заклади: Інженірську Академію, Педагогічний Інститут (властиво Університет) Робітничий Університет, Соціологіч-

ний Інститут і всі інші. Доки не будемо озброєні наукою і знанням, — каже теорія М. Шаповала, — доти не визволимося. І ніхто більше не зробив на цьому полі, як зробив М. Шаповал.

Як практичний політичний діяч, М. Шаповал всі сили покладав на те, щоб виконувати буржуазний, ворожий трудовому Українському народові бурян на українському політичному ґрунті, а щоб створити велику соборну Українську соціалістичну партію всіх працюючих. Це не збулося; не дожив він до реалізації свого найбільшого заміру. Але він положив всі ідейні основи до створення такого великого організованого руху Українського трудового народу, до створення його власної соціалістичної партії.

Кожного борця за поневолення нарід український він любив і підносив, і зразком цього є прекрасна його книга про М. Січинського.

На наукових творах М. Шаповала виростатимуть нові борці за Волю і Правду українську, суспільні будівничі

і реформатори і хоч сам М. Шаповал не дочекав до повороту на рідну землю, щоб самому прийняти участь у визволенні її і в будові Нової України, але його праці є ще більш цінними, ще більшою рушійною силою для цього визволення і будови, ніж його персональна участь.

Головніші друковані праці М. Шаповала:

1. Революційний Соціалізм на Україні. Відень 1921.
2. Шлях визволення. Прага 1924.
3. Хто керує Україною. Прага 1925.
4. Село і Місто. Прага 1926.
5. Засади Української Визвольної Програми. Прага 1928.
6. Велика Революція і Українська Визвольна Програма. Прага 1926.
7. Зі споминів М. Січинського. Подєбради. 1928.
8. Загальна Соціологія. Прага 1929.
10. Статті в місячнику "Нова Україна"
11. Статті в науковій виданні "Суспільство" (3 томи 1925 — 26 рр.)

ДЕ-ЩО З ПРЕСИ З ПРИВОДУ СМЕРТІ ШАПОВАЛА.

Смерть М. Ю. Шаповала, як і мусіло бути, викликала відгомін української преси. Ми не маємо наміру перечисляти тут що писали різні українські часописи, хочемо вказати лише на де-що характерне.

Найтеплішу і дійсну щирю статтю пам'яті М. Шаповала присвятив соціалістично-радикальний "Громадський Голос" зі Львова. Дуже коректну, цілком гідну статтю надрукував львівський "Новий Час", дарма, що це є орган партії, яка займає протилежне становище до партії Укр. Соціалістів-Революціонерів, головою якої був за кордоном М. Шаповал. Це свідчить, що гідні люде не зважаючи на різницю політичних переконань, поводяться в поважних справах гідно. Але ніколи не можна було спо-

діватися такої поведінки, яку виявила газета "Народна Воля", нібито соціалістична, ніби-то прихильна до небіжчика М. Шаповала. В цій газеті надрукована писанина на три числі її відомого М. Ц. під вульгарною назвою "Помер Микита Шаповал". Таку назву і такий тон писання міг прибрати лише М. Ц., а терпеливі люде з Робітничого Союзу мусять оте все ковати і мовчати.

Проливаючи крокодилячі сльози і вихваляючи енергію і ентузіязм покійного, М. Ц. виливає на него цебри своєї власної нелюбови і задрости, обпліває і висміває небіжчика, випираючи при тому наперед себе самого: "а я йому говорив, а я йому радив". Я розумний, мовляв, я мудрий, я все знав

і знаю, я М. Ц., а Микита Шаповал був і неук і не дуже розумний і нездалий... То, мовляв лише Микита, а я.. то се Я! Мовляв, — коли я помру, то в некрологі напишуть не так, як я, мовляв, написав про Шаповала, а інакше, напишуть: "Упокоївся М. Ц., співробітник бюро американських капіталістів за розшуками в чужинецьких газетах, співробітник Союзу Визволення України австрійського генерального штабу і т. ин. "О! То буде некролог "заслуженого" людини, некролог творця дійсних програм, а не таких як Шаповалові.

От власні речення М. Ц. з його писанини про Шаповала: "нераз хапався за речі, що були не під силу; не раз праця витрачена на марне або й непотрібна була".. "Шкільної освіти Шаповал мав небогато".. "Шаповал любив себе рахувати до "старих" соціалістів і "революціонерів" чи не "основоположників".

Так говорить М. Ц. і закінчує, що Шаповал не був ані соціалістом, ні революціонером. Далі; — говорячи про створення культурних українських установ М. Шаповалом в Чехії, М. Ц. каже: "Звісно, гроші на удержання давав чеський уряд. Давав просто тому.. "От-же, за М. Ц., виходить, що так все було "просто", очевидно легко. Отже треба тут підпустити в бочку меду свою власну, М. Ц. ложку дьогтю. Після цього М. Ц. оповідає свою дурну байку про чеського провокатора, котрий ніби-то водив небіжчика за носа. Так гадає М. Ц., але фактів ніяких не має; про що й сам признається.

"До конспірації, — каже М. Ц., — покійний так надавався, як верблюд до гри на фортеп'яні!".. "Шаповалові невдачі — неминуча доля. Еміграція, як те дерево вирване з рідного ґрунту... Ще довго може жити тими соками, що втягнуло в себе.. але де далі воно сохне, вяне, безплідне..." Отже, за цією

дивацькою філософією М. Ц., М. Шаповал — ніщо, а вся еміграція варта нуля. Забуває сердега в своїй злості, яку ролю відігравала еміграція ірландська, чеська, болгарська, грецька, вірменська і інша для визволення своїх країн.

Після цього М. Ц. розливається безконечною балаканиною про те, що М. Шаповал був сліпий в оцінці людей, не добавав, переоцінював, недоцінював... Словом, не добавив геніяльності самого М. Ц... А він М. Ц., все бачив, все знав, ніколи не помилявся... (може тому, що ніколи нічого путнього не зробив! — Ред.)

Говорячи про політичну теорію М. Шаповала, М. Ц. каже: "По мойому спроба вийшла мало вдатна". І далі М. Ц. вихвалює політичну теорію Липинського — цього злісного захистника панства на Україні і ненавистника селян та робітників. Як раз добре читачам "Народної Волі" довідатися, що М. Ц. іде за "генієм" Липинського; тим паче це добре, що сам М. Ц. ніякої теорії не написав і не написе, — в него розум, як у того знаменитого жидівського цадика, занадто великий, щоб із голови міг пролазити через його уста, а тим паче через перо.

В Шаповалових думках нічого від Драгоманова, — каже М. Ц., — нема. Де там щось буде Драгоманівське, коли М. Ц. каже:

"І кінець кінців — при всіх своїх соціалістичних теоріях і соціологічних студіях — покійний.. був "отаман". Мовляв, Винниченко те-ж отаман, але ледачий, бо вилежується десь в гаремі (себ-то з жінками), а Шаповал гукає та гукає... Мовляв, всякі отамани були: були такі, "що тільки валки татарські грабили..."

Чи не картину змалював геніальний М. Ц.!

Ну, й пише! Просто, як плоне, так наміло!

Отже, каже М. Ц., отамани не зможуть держави будувати. Але не каже: хто-ж її збудує? Австрійський генеральний штаб зі своїм Союзом Визволення України? Бюро американських капіталістів за розшуками по чужих газетах?

Напевно вони, при геніяльній участі самого М. Ц.

В своїй писанині М. Ц. не забув ух-

виднути і ще одну особу, йому особливо не милу. Мета ясна: змести зі світу М. Шаповала, щоб і сліду не осталось та й ще одного "ворога" єдиним замахом знищити, всією вагою Шаповалової смерті придушити.

Та даремно, бо сказано:

Як-би жабі роги, то весь би світ переколола.

А в жабі ріг нема.

АКАДЕМІЯ В ПОШАНУ М. Ю. ШАПОВАЛА У ВІННІПЕГУ.

Заходами Українського Трудового Об'єднання в Канаді, в день 3-го квітня 1932 р., з 3-тої години по полудни, була уряджена, в салі Українського Народного Дому, академія в пошану М. Ю. Шаповала.

Академію відкрив вступним словом голова Комітету УТО т. П. Павлюкевич. На його пропозицію пам'ять небіжчика вшановано вставанням з місць.

Далі той-же т. Павлюкевич переказав життєпис М. Ю. Шаповала. а т. Й. Довганюк продеклямував вірш О. Олеса: "Блажен, хто не стулив очей і йшов все вище, вище й далі".

Реферат про значіння політичної і наукової діяльності М. Ю. Шаповала дав Др. М. Мандрика. Жалібну музику з композиції Гріга програла на піано гр. М. Вергунова.

Академія пройшла при великій уважності і урочистому настрою численної громади присутніх.

Закінчено академію загальним співом українського національного гімну.

На час академії саля була прикрашена портретом небіжчика М. Ю. Шаповала в фарбах роботи гр. Сича, а також була зроблена виставка друкованих праць М. Ю. Шаповала.

Україна - колонія

(З ненадрукованих праць М. Ю. Шаповала).

В статистичних щорічниках і атласах фігурують колонії Велико-Британії, Франції, Італії, Голандії, Португалії, Бельгії, Японії, Сполучених Держав Північної Америки, але чомусь не означено колоній Росії, Польщі, Румунії, Чехо-Словаччини і ін. Тим часом в Європі є колоніяльні народи! В царській Росії статистика вказувала Росіян лише 44% (тепер в СРСР Союзі Росіян є 52%, інші народи становили в до-революційній Росії 56%, в СРСР 48%.)

Росія була і є інтензивною імпері-

лістичною країною. Коли що до старої Росії в імперіялізмі її ніхто не сумнівав, то нова СРСР Росія веде завязу пропаганду "визволення" колоніяльних народів, уперто ховаючи той факт, що СРСР Росія має колонії, в яких панує кривавий режим.

Ось кілька фактів:

СРСР Росія веде колонізацію України: протягом останніх десяти років (1917 — 26) на Україну з Росії переїхало на постійне життя 3.256.555 осіб, в тім числі "господарів" (підприємців) 2.145.954 особи. От-же, що-ро-

ку на Україну прибувало по 365.656 осіб в Росії. Маючи на увазі, що коефіцієнт густоти населення етнографічної Росії (в європейській частині) — 28 осіб на один квадрат. кілометр., а на Україні — 65, то ми побачимо, що російський колонізаційний рух відбувається з рідко заселеної країни в густо заселену, щоб-то противно всім законам соціальної механіки і історичної логіки.

Тим часом на Україні величезне перенаселення, себ-то є маса селян, яким не вистарчає землі для прожитку. Недавно представник московського колонізаційного комітету на Україні Ф. Попов писав у "Вільшевику України" (р. 1928.), що треба з України що року переселяти до Сибіру Українців по 300.000, щоб за 10 років зменшити перенаселення України на 3 мільйони осіб. Перенаселення України за 5-ти річними планами передбачається на 1932 рік в розмірі 8.2 мільйонів селян, себ-то Українців. Зрозуміло, що безробітні і голодні селяне є "соціальним динамітом". Також зрозуміло, що Свіська Москва силкується переселяти що

року по 300.000 Українців до Сибіру та "індустріалізувати" Україну, щоб примістити частину безробітного і голодного селянства в промислі, але не зрозуміло, чому що року Москва пересилає з Росії на Україну на постійне життя по 325 тисяч росіян! Зрештою цей факт є зрозумілим, коли піднятися понад московську пропаганду і побачити страшну дійсність: колонізацію України рускими людьми Москва веде в мету підтримувати фатальну соціально-національну структуру міст України і забезпечити російське панування. Чисто імперіалістична, колоніальна політика большевицького правительства що до України є безсумнівною.

Про це свідчить і другий факт: з Свіської України що року береться в формі прямих і посередних податків коло 2 мільярди рублів (от-же загалом 1 мільярд доларів). Одначе, так званий уряд "Самостійної" України (в Харкові) диспонує лише 16 — 18% цієї суми: останнє є в безпосередньому ужитку Москви, яка утримує військо, поліцію і державний апарат на Україні.

Дж. С. Вудсворт, член доміл. парлам.

Парляментарна машинерія

Мало канадійців мають ясне представлення про складний характер канадійської політичної влади. Було-б добре, наколи-б працюючі знали ті умови, в яких доводиться працювати їхнім представникам в Оттаві. Щоб знати як іде боротьба, то треба наперед знати самі умови і правила тієї боротьби.

Домінільний уряд в Канаді не є єдиною найвищою владою, — він поділяє своєю владою в дев'ятьма провінціями урядами. Такі важні функції, як громадянські права і виховання перебу-

вають цілком в руках провінцій. Отже є широка низка справ, в котрих федеральний уряд не має свого прямого голосу.

Свою владу і силу канадійський парламент бере від парламенту Великої Британії. Шістьдесят років перед цим, Британський парламент ухвалив "Британський Норд-Америка Акт", і цей акт став конституцією Канади. Існують імперські конференції, але вони мають лише дорадчий характер.

Канадійська влада має три основні функції:

1. Законодавство, яке переводить парламент.

2. Адміністрування, яке переводиться урядом і урядовими комісіями.

3. Судівництво, яке провадиться різними провінційними та домінійонами судами.

Неважливо від того, чи засідає парламент і як справа стоїть з урядом, звичайні справи домінії провадяться постійно відповідними департаментами. Серед них головні: фінансовий, митний, національної оборони, судовий, почтовий, праці і інші.

Відомості до урядових департаментів розвинуті системою адміністрування через комісії. Так, широке поле діяльності має комісія цивільної обслуги, догляд за перевозовими тарифами веде залізнична комісія. Державними залізницями керує спеціальний незалежний комітет. Час від часу призначаються різні комісії для різних справ.

Судова система починається з дістріктових судів, аж до королівських лав та апеляційного суду. Це суди провінційні. Головними федеральними судами є Екскекер Корт для справ, які торкаються уряду, та найвищий (апеляційний) суд Канади. Над ними стоїть, лише судовий комітет Ради (Прайвї консил) Англії.

Парламент Канади складається з двох палат: гауз аф коммонс (властиво парламент) та з сенату. Законодатні проекти стають законами лише після ухвали обома палатами та призначення генеральним губернатором. Члени гаузу аф коммонс вибираються, а члени сенату призначаються на ціле життя. Їх є 96. Дуже часто сенат залиняє користі для народу закони, вироблені парламентом.

Парламент (гауз аф коммонс) складається з 245 членів, які вибираються народом на 5 літ. Місця в парламенті розбирають партійно. Звичайно, з правого боку передсідника (спікера) засі-

дають члени урядової партії, а з лівого — опозиція. На початках парламент складався всього з двох партій, а тепер є різні ще неважливі та партійні групи.

Треба дуже твердо запам'ятати, що парламент і уряд — це дві різні річі. Уряд є лише комітетом тої партії, яка посідає в парламенті більше половини крісел. Звичайно це робиться так: після виборів генеральний губернатор запрошує лідера тієї партії, що здобула найбільше місць в парламенті і домагає йому скласти уряд. Цей лідер (тепер Бенет) вибирає бажаних йому товаришів і з них складає уряд. Членів уряду є 18. Далі уряд з парламентом формує різні комісії, а також уряд призначає суддів на вакантні місця і сенаторів. Також сам уряд посиляє представників до імперських конференцій та до Ліги Націй.

Фактично уряд є господарем і в парламенті, бо всіякі урядові проекти негайно проходять — їх попирає урядова більшість парламенту. Внески ж окремих членів парламенту, неналежних до урядової партії, відпихаються дуже часто на бік. Шляхом видавання наказів "ордер ін консил" уряд має також певну законодавчу владу.

З цього можна зрозуміти, що значить для партії стати до урядової влади.

Уряд може бути коло влади так довго, як довго члени його партії вістуватимуть йому вірними. Як тільки довіра до уряду впаде, уряд мусить резигнувати. Однак, цього не буває, бо в партії є дисципліна і кожний член партії, що виступає проти свого уряду, розглядається звичайно як зрадник. Тому між урядом, а урядовою партією завжди є звичайно згода.

Як для урядової партії остаточною метою є задержати за собою державну владу, так для опозиції остаточною метою є повалити уряд і забрати владу собі. В таких обставинах не можна

чекати на таку великодушність опозиції, щоб вона визнала будь коли за урядом рацію, як і на великодушність урядової партії, щоб вона визнала щось добре за опозицією. Звичайно в засіданнях іде непримирима боротьба між двома старими (консервативні і ліберальні) партіями.

Представники праці в парламенті внесли щось нове в боротьбу старих партій. Ця незалежна група Праці вступає часом в гру тих двох старих противників і ставить свої вимоги. Вимоги знаходять відгомін в парламенті, але головна вага їх в тому, що через пресу парламентарські промови стають відомими всім. Офіційні публікації в органі парламенту "Генсерд" а також звіти представників преси в провідних часописах розносять це все по Канаді і викликають певне реагування громадянства.

Як сказано, уряд Канади є лише комітетом переможної в останніх виборах партії. Було б ліпше, наколи б у-

ряд Канади був комітетом парламенту з представників всіх партій пропорційно.

Ми говорили тут про політичний уряд. За ним звичайно стоїть другий "невидимий" уряд — це керівники економічної системи країни, головні грошових центрів, які контролюють фактично ціле господарське життя. Завдяки великій концентрації капіталів, цілою господарською системою керує мале число осіб, а їх керування відбивається і відчувається на всіх ділянках політичного керування. Вони є незалежними від парламенту і уряду, але вони є фактичними господарями країни.

Потрібні зміни в цілій системі, а до цих змін приведе боротьба працюючих за трудові ідеали.

Парламент є лише один зі засобів в боротьбі працюючих за новий трудовий лад, але засіб, яким нехтувати не треба.

Українська політика

(З реферату Д-ра М. Мандрики.)

Що таке національна політика.

Політикою називається взагалі напрямок якоїсь плянованої діяльності. Напр., є політика державна, національна, господарська, компанійська, юнійна, навіть шкільна і т. ін. В даному разі ми говоримо про політику національну (українську).

Національною політикою взагалі є діяльність, направлена на забезпечення інтегральних (всесічних) інтересів своєї нації в теперішнім і майбутнім.

Національна політика буває різної моральної якості, в залежності від того, якими засобами користується, якими групами населення здійснюється і які інтереси, яко національні, переслі-

дує. Напр., керуючі капіталістичні верстви так званих великих держав, в першій мірі захищають в національній політиці інтереси своєї класи; пануючі над другими народами шляхом озброєної сили національні держави тиснуть в своїй національній політиці тих, кого держать в поневоленні; народи поневолені, в свою чергу, ведуть визвольну національну політику... Однак, при всьому тому, кожна країна чи народ, має свої основні життєві інтереси, основний ґрунт свого існування і основний шлях розвитку на майбутнє, в залежності від природних і соціальних умов. І тому, коли ми говоримо тут про національну політику того чи іншого народу, то маємо на увазі це ос-

новне, що зістається елементарно незмінним.

Національна політика має своїм же-релом зацікавлення (або любов) до своєї батьківщини, себ-то патріотизм. Сам-же патріотизм виникає з відчування (або розуміння) великих вигод, які дає батьківщина. Ці вигоди, в першу чергу, мусять бути практичної життєвої вартості, як напр.: захист життя, засоби до життя, суспільна підтримка, особиста свобода і т. ін. Меншу силу мають так звані плятонічні вигоди, напр.: втіха з краси свого краю, бажання добра і слави своєму народові, ненависть до ворогів його і т. ін.

Чим глибше розуміння або відчування тих вигод, інтересів, тим сильніший патріотизм, тим виразніша і видніша національна політика.

Зміст патріотизму.

Патріотизм виникає або з ясної свідомості (розуміння) інтересів, вигод, які дає батьківщина або з однієї півсвідомості (відчування) тих інтересів та вигод. Щоб бути свідомим — треба знати, себ-то набратися знання з життя, богаторазових переживань, з досвіду або з науки. Підсвідомість набувається життєвими переживаннями.

Напр.: вивчений англієць знає, що англійська держава забезпечує йому протекцію в особистому житті, в господарських справах (бизнесі), в зайняттю поважного становища серед інших людей і т. ін. Він знає, що наколиб він стратив свою державу, зразу-ж згубив би на всіх ділянках свого життя. Тому він є свідомим, глибоким патріотом. Другий англієць, але не-вивчений, хоч і не освідомлює собі всієї ваги держави, може над цим навіть і не думав, але він відчуває, що він має на всіх ділянках життя протекцію своєї держави і свого суспільства. Як англієць. Його патріотизм є такий же сильний, як і першого англієця. Їх патріотизм є реальним, річевим, бо він пов'язаний з першорядними життєвими інтересами.

заний з першорядними життєвими інтересами.

Патріотизм українця не буде таким самим, бо в реальному житті українця не переживав значіння своєї держави. Свідомий українця, себ-то такий, який освідомлює теоретично потребу власної держави, буде патріотом глибоким і горячим, але вже-ж не таким незломно твердим як англієць, бо останній має до діла з своєю реальністю, а українця лише з теорією. Що-ж до українців в масі, що не освідомлюють значіння держави, або мало освідомлюють, то їх патріотизм не має реальної сили; він є подібним до замилювання дуже приємними, але не сутєвими річами, напр.: красою, фантазією, і т. ін.

Тому то патріотизм тих народів, що мають держави, легко викликати до чинності, а для викликання патріотизму народів без держави треба надзвичайних зусиль.

Думання синтетичне та атомістичне.

Людина, що має реальний (практичний) патріотизм, мислить в справах національних синтетично (себ-то об'єднанно суцільно), а людина без реального патріотизму мислить атомістично (роздріблено).

Напр.: англієць, німець, і інший, що звик від народження до обслуговування своєї держави, мислить в справах самозахисту цілою Англією, Німеччиною і інше. А простий українця (чи білорус, грузин, словак...) мислить в цих справах своєю хатою чи селом, сусідами чи кумами та ріднею. Тому, наколи Німеччина вела війну, то Німці захищали свою державу зі звірною лютою (відчування елементарних інтересів), а наколи на Україну наступали московські большевицькі війська, то українські маси захищали лише свої комори, часом села... Бо українські маси не мислили цілою Україною, не мислили синтетично, а атомістично, себ-то своєю коморою, земелькою, селом...

синтетичне думання головним чином

Значіння національного господарства.

Національна свідомість, патріотизм, виробляються на господарській діяльності. Синтетичне думання німця виробляється на тому, що німець журиться про німецьку торгівлю, німецьку індустрію, німецьку флоту і т. ін. Канадійський фармар теж журиться за канадійський цілий бизнес... Але наколиб навіть українські селяне за московські бизнеси журилися, за польську торгівлю чя що, то та журба булаб про чуже і не скріплювалаб українського патріотизму чи синтетичного думання. В дійсності-ж українське господарське думання купчиться наоколо льокальних господарських справ; воно не є зв'язаним з функціями української держави (бо її нема), а тому господарські справи, в їхньому щоденному перебігу, не викликають зросту патріотизму, не штовхають людей до вироблення реальної української політики.

Отже господарські інтереси української людности, доки ще не існує суцільного українською народнього господарства, є атомістичними.

А коли господарські інтереси є атомістичні, то й думання народу, його психіка є атомістична — не зв'язана в одне могутнє ціле.

Українська політична акція атомістична

В залежності від того, що думання українського народу — господарське й національне є атомізованим (розпорошеним), то і всяка політична активність є атомістичною, себ-то розпорошеною, дрібною, суперечною... Нема цілого; нема яскраво і ясно освідомленої головної мети історичного руху в майбутнє, тієї далекої, може і безкінечної дороги до все більшого і більшого розвитку і розвитку. Тому не диво, що українська, так звана, політика виливається в вузькошкурницьке

польонофіліство у своїх в однієї самопринижуюче москвофіліство — у других, шкурницько-глитайський мо нархизм — у третіх, фашистський націоналізм, або в простому вислові — претензій на диктатуру підпаяків з Іванів — у четвертих, і таке інше. Це все не є жадною політикою, лише "політичанством", се-б то трою в політику людей, що політики дійсної ребети не можуть і про неї мало знають.

Ступні розвитку народів

Коли ми придивимось до того, як звичайно розвивалися народи, то побачимо, що кожний нарід в історії свого розвитку переживав ці ступні (чи стадії):

- а) атомістичність (масивний стан розпорошенности; однородна маса, але без життєвої зв'язности);
- б) національна цілість (утворення життєвої зв'язности мас);
- в) міжнародне єднання (регулярні стосунки національних цілостей між собою).

Коли ми візьмемо нинішній стан України народу, то побачимо, що Український нарід як раз переживає процес переходу з атомістичного (аморфного те-ж, себ-то неформального) стану до зформовання в національну цілість.

Всі зусилля нашого покоління мусять полягати в прискоренню цього процесу, і в створенню відповідних умов для започаткування існування тієї української національної цілості і розвитку її в майбутнім.

Політичний примітивізм.

Започаткування існування національної (а коли вона багато національна, то суспільно-політичної) цілості може статися шляхом вжиття примусової сили в формі війни, залявату чи озброєної диктатури (вона завжди озброєна).

Створення таким чином національ-

ної "цілості" є штучним і завжди перетворюється в гноблення малим чи слом керуючих великого числа підпорядкованих мас. Тут не буде самодіяльності самого суспільства, лише використання його сил для цілей тих, хто керує, хоч-би вони й ставили "високі" суспільні чи національні цілі. Яскравим і найновішим прикладом цьому є большевизм, котрий вогнем і залізом силкується створити нові суспільства, себ-то нові суспільні цілості, давши їм примусові господарські і моральні функції.

Це є політичним примітивизмом, себ-то простацтвом, бо справжньою суспільною цілістю (національного чи міжнаціонального) для наших часів і умов буде лише та, що створиться **внутрішнім процесом** одночасно з зовнішнім оформленням, себ-то: коли в умовах певної свободи розвинеться кожна людська особа до вищого ступня суспільно-національної свідомості, стане самодіяльною, буде тому розуміти потребу суспільного зв'язку, організації і таким чином створить, разом з більшістю інших осіб свого становища і своєї національності, ту суспільну цілість, котру можна назвати державою. Внутрішнім процесом тут буде творення зв'язків між одиницями шляхом самодіяльності, а зовнішнім оформленням буде створення тими одиницями державної організації.

Лише така цілість буде дійсною цілістю, котра не розпадеться. Наколиж суспільна цілість твориться примусово, то вона неминуче, рано чи пізно, розпадеться, як лише примусова сила падає. І подих свободи над большевицькою диктатурою негайно розкує примусові большевицькі форми, і звільнені народи (суспільства) перетворять своє життя (суспільні зв'язки і форми) на такі, які будуть відповідати їхній свідомості і потребам.

Реальна українська політика

Реальною українською політикою є плянова праця для задоволення потреб українського народу в теперішній час і на майбутнє. Цими потребками є:

1) **Персональна (особиста) і національна свобода**, як умови для людського існування народу і для розвитку його інтелектуальних сил (культури). Забезпечення цієї свободи дає лише своя державна організація.

2) **Господарська свобода — особиста і національна**. Це значить: забезпечення кожній одиниці матеріяльних умов для праці і повного права на розпорядження виробами своєї праці. Умовами для праці є засоби і знаряддя праці (природні добра, фабрики і т. д.), а забезпеченням права на вироб своєї праці є свобода працюючої людини від визиску її сил, її праці иншими. Забезпечення господарської свободи дає **трудова форма держави**, себ-то, щоб всіми природними дорами і знаряддями праці розпоряджався сам трудовий український нарід через повноправне, необмежене керування своєю державою. Інші форми держави (капіталістична, диктатурно-пролетарська, фашистичко-націоналістична чи ще яка) неминуче принесуть трудовим масам українського народу господарську неволю: на своїй землі він стане наймитом, рабом.

3) **Забезпечення природного розвитку і життя трудящих поколінь**. Це значить: забезпечення природними дорами українського народу на майбутнє.

Звичайно українські політики (бо справжніх політиків дуже мало; це Шевченко, Драгоманів, Шаповал — й може не більше) знають з цих трох основних потреб українського народу лише першу — національну свободу на господарську-ж свободу і на забезпечення майбутнього не кладеться

жальної уваги. Тому й їхнє політикерство не є політикою.

Тому й ми вважаємо за конечне спитися спеціально на сих двох других потребах: господарської свободи і будучности.

По дорозі з працюючим людством.

Господарську свободу, як ми вже сказали, забезпечує трудовий лад національної держави. Визволення українського народу з під чужого панування відбудеться лише силами трудового українського люду, і поміч в своїх визвольних змаганнях Український нарід знаходить лише в трудових суспільствах інших народів. Ніколи і ніяка капіталістична держава чи організація не заступилась за Український народ (ми вже про це говорили в інших рефератах), — лише робітничі, соціалістичні організації; 2-й Інтернаціонал, Міжнародне Бюро Соціалістичних Революційних організацій, Парламентська організація Робітничої партії Англії — от хто фактично заступався за Український нарід. І тому лише зі зростом визвольного руху працюючих мас Європи і Америки будуть зростати зовнішні помічні сили для українського визволення.

По дорозі визвольного руху працюючих мас світу йде українська визвольна політика, а не по дорозі визискування, панів, капіталістів, шляхти, диктаторів, гетьманів, фашистів і т. ін. Дорога цих останніх йде по хребті Українського народу — до більшого його поневолення.

І коли визволення Українського народу йде по дорозі великого соціалістичного руху, то і забезпечення внутрішньої господарської свободи Українського народу, у його власній національній державі, йде тим же шляхом — трудовим, дійсно соціалістичним.

Це є закон українського визволен-

ня і буття. І цей закон мусить лежати в основі української політики.

Соборність. Поширення на Схід.

Природні добра України, в її соборності, є достатніми для задоволення потреб будучої України. Але в її соборності, себ-то від Сяну до Каспійського моря і Кавказьких гір, і далі через Каспій на Схід, до теплих, вільних земель. Напрямок земельного розвитку (територіального) Українського народу є не на Захід (на еміграцію в Європу і Америку) а на Схід.

І цю соборність України мало хто розуміє з українських політиків, мало хто надає їй ваги, а напрямку української експанзії (земельного поширення) майже ніхто не розуміє. Лише сам нарід, в хліборобських масах, іде великими силами на Схід, створивши колонії на Кубані, на Кавказі, в Туркестані. І лише вороги Українського народу розуміють це добре і ставлять греблі по течії великої ріки Українського народу на Схід, щоб та ріка розливалася на безплідні піски Заходу, де український приріст населення губиться. Австрійська, а тепер Польсько-Румунська границя, Московська границя на Дону, що розірвала Україну між Наддніпрянщиною а Кубаню; гребля за Кубаню до Каспійського моря, — канал колонізації з України на Сибір.

Тим часом от такі числа показують нам конечність руху Українського народу на Схід (не відступаючи ні ціля землі на Заході):

1) В Галичині на душу населення припадає землі в середньому 1 акер.

2) На Наддніпрянщині на душу населення землі припадає вже 2 акри;

3) А на Кубані на душу населення припадає землі до 10 акрів!

Отже, населення Галичини може вливатися в Наддніпрянщину, а з Наддніпрянщини на Кубань. Не менше, як з

мільйонів душ можуть ще розміститися на соборних землях для хліборобства! В майбутньому колонізація може йти далі за Каспій, де населення надзвичайно рідке.

Це хліборобство. А розвиток індустрії!

Нафта в Карпатах, вугля та залізо та інші мінерали на Кубані; різні технічні рослини (цукровий бурак, бавовна, джут, сонячник, тютюн і інші) в різних місцевостях соборної України; величезні поклади вугілля і заліза на Наддніпрянщині, різноманітні природні багатства України — це колюсальна база для розвитку індустрії.

Український народ на своїх територіях, у своїй національній трудовій Республіці, посідаючи Свободу і всі Добра в своїх руках, буде найбагатшою і найбільш індустріально розвинутою нацією на Сході Європи.

Шлях до цього — це є дійсна українська політика.

Хто розуміє основи української політики, хто зрозуміє оте все, що ми навели в цьому короткому викладі, для того стане надзвичайно простим і виразним український національний ідеал, для того стане ясною програма його національної праці, для того стане ясною вся політика ворогів Українського народу, для того стануть видними всі хибні і помилки українських політикерів...

Основи української політики і український національний ідеал це одне й те ж саме:

1. Особиста і національна свобода Українського народу.
2. Трудова форма Української держави (республіки).
3. Соборність України з поширенням на Схід.

В якій системі може бути добробут для працюючого людства

(Допись до Редакції. "Правда і Воля")

Всім нам відомим є, що тепер дуже прикрі часи настали для робітників і фермерів, для того, що за свою працю, як робітники, так і фермери дістають дуже мале винагородження, котре в теперішні часи не вистарчає навіть на бідне життя. Отже капіталісти, як видно, не хочуть відмовитися нас визискувати і тому власне є теперішній засада майже по цілому світі. Склади переповнені всякими фабрикатами та продуктами, люде потребують того всего, а капіталісти твердять, що не знаходять ринків збуту на свої товари. Накопив фермер, чи то робітник отримував відповідну платню за свою працю, тоді не булоб так великого застою, тому, що той робітник чи фармар не жив би в такім біднім стані, як тепер,

але кращеб жививсь, одягався і т.д., за ті всі предмети він плативби. Але сего нема.

В наші часи існує політична демократія, себто рівне право для всіх людей брати участь в політиці. Але ми ще не маємо рівного права, щоби ми могли брати участь і мали рівне право в керуванні природними багатствами фабриками і т. п., щоби не користали з доходів з фабрик одиниці, котрі панують, щоби не викидали мільйонів на непотрібні річі, але щоби ці доходи йшли всеціло на всякі будови з котрих би була матеріальна користь для всего трудового людства. Отже, щоби ми могли вибороти для себе такий лад, то на самперед нам треба масово належати до Української

Трудової Організації в Канаді, котра співпрацює з трудовою партією в Канаді і інших державах і котра підносить нашу свідомість, щоб ми були здібні до великої визвольної праці. Наколи ми будемо zorganizовані, тоді буде легко вибрати наших представників до парламентів сеї держави, а більшість представників трудового люду в уряді зможе ухвалювати такі закони, котрі змінять теперішню систему капіталістичного тиску і визиску, на трудову систему. Таким способом без кровопролиття й розбивання голів робітників (комуністичний спосіб борби), трудовий люд у цій країні зможе перебрати владу у свої руки, в руки трудящих, а тоді може бути: Свобода, Правда, і Добробут. Це мав би бути правдивий соціалізм.

Багато українців, слухаючи комуністичних агітаторів, або читаючи комуністичні часописи, думають, що в Росії є соціалізм правдивий, про кот-

рий комуністи так багато пишуть. Це тільки агітація, в котрій криється злобницька брехня. Перебуваючи більше, як три роки на Великій Україні і приймаючи де-яку участь в урядовім апараті комуністів, я мав нагоду переконатися наочно в тому. Я переконався під час свого побуту, що: рівенства і братерства там немає, свободи і волі також нема. Тим всім тішаться лише висші урядники, котрі заступили місця давних генералів і інших сатрапів-катів; вони творять окрему касту упривілейовану, котра користується всякими розкошами, як то: розіздаються по купельних місцях, спеціально для них зладжених, мешкають в першорядних готелях, або домах, їздять в спеціальних потягах, отримують високі платні. Ім все є вільно. Звичайні робітники і селяне висше згаданими привілеями не користуються, свободи слова для них нема, лиш хмари міліції, тай- (Докінчення на стр. 24.)

ПАМ'ЯТИ Д-РА ГНАТИШИНА.

В смерті Д-ра Н. М. Гнатишина українське суспільство понесло велику втрату. Український нарід такий вбогий на вивчені сили, на людей, що орудують справжньою наукою. Звичайно, українська інтелігенція виучується на попів, адвокатів, а так мало на справжніх учених людей: інженерів, лікарів та інших, що можуть організувати матерію, себ-то використовувати закони природи, пристусовуючи їх до потреб людства. В цьому дійсна наука, і ті народи роблять справжній поступ, які мають велике число працівників цієї науки.

Але науку можна використовувати як на добро, так і на шкоду працюючому людству. Капіталісти, а також ті підпанки з народу, що лізуть в пани, використовують науку на поневолення трудового люду, себ-то на шкоду

йому. На добро трудового народу працюють ті визначені люде, що не тільки не поривають зв'язків з трудовим суспільством, а щеї стають йому до служ-

би. І таким був Др. Г. М. Гнатишин. Він не одривався ніколи від своїх простих родичів і односельчан, ніколи не цурався і не соромився їх і він стояв на засадах трудового суспільства, служив йому. Тісний ідейний і практичний зв'язок з трудовими масами робив з него справжнього українського патріота, бо лише той любить Україну, хто любить її селян і робітників. Сотки народу, що провозжали Др. Н. М. Гнатишина в останню путь в Клівленді, Вінніпегу та в Гонорі і устиляли цю путь квітами та вінцями, засвідчили свою любов до него, а він, своїм поворотом до рідного фармарського селища, засвідчив свою найбільшу любов до своїх простих людей.

Зразком для інших є ціла родина Гнатишиних. Прості селяне, що перед 32 роками прибули до Канади — Семен і Настя Гнатишини, покладали свої зусилля, щоб дати дітям: 4-ом синам і 3-ом донькам справжню освіту, — не для панства, а для того, щоб стали людьми. Однак, не для всіх дітей вистарчало засобів у старих на науку; небіжчик Никола за батьківськими плянами мав фармарувати. Але допомогли Николі в науці його брати і він став лікарем. Таким чином ціла родина стала на власні ноги.

Небіжчик народився в Галичині 19 грудня, 1899, але вже на слідуючий рік батьки його перебралися до Канади і поселилися в посілкові Гонор, за 15-ть миль від Віннипегу. Малим допомагав батькові на фермі, а року 1916 пішов до Високої Школи (Гай Скула) у Віннипегу; потім перебрався до Саскату-ну; в літку учителював, а зимою вчився сам. Вирішивши вчитися на лікаря, перейшов до Едмонтону, де вчився в університеті два роки, після цього перенісся, ради ліпшої науки, до Шикаго, де і закінчив науку року 1927. З початку лікарював в Нью Йорку, а потім перейшов до Клівленда. Огію, де й здобув велику популярність, яко лікар-людина і громадянин. Занедажувавши на запалення мізку, він, по двох трудних операціях, помер в шпиталю Лейкленд, дня 16-го березня, о год. 9-тій вечером. Після урочистих багатолюдних проводів в Клівленді, тіло небіжчика перевезено до Віннипегу, а відтак до Гонор, де й поховано на місцевому цвинтарі. Пращальне слово над труною небіжчика сказав Др. М. Мандриха. Проводила в останню дорогу Н. М. Гнатишина велика маса народу, а його рання могила устелена безліччю вінців і цвітів.

В. Я. П.

До манітобських виборів

ВИБОРЧА ПЛЯТФОРМА СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ КАНАДИ.

Кандидат на посла до манітобського провінціального парламенту від Соціалістичної Партії Канади Джордж Армстронг, оголосив таку плятформу своєї партії:

“Мета: Встановлення суспільної системи, основою якої є громадська власність і демократична контроля на

засоби і знаряддя продукції, щоб виріб і розподіл добр робився всім суспільством і для його інтересів.

“ Соціалістична Партія Канади уважає, що сучасне суспільство засноване на приватній власності на життєві добра (землі, фабрики залізниці і ін.) капіталістичної пануючої класи, а це має своїм наслідком поневолення класи працюючих, трудом якої всі добра здобуваються.

“Що це противенство і боротьба будуть знищені лишень визволенням працюючої класи від панування над нею капіталістичної класи, через переведення на громадську власність суспільства засобів продукції і розподілу під демократичною контролею цілого народу.

“Що в порядкуві суспільного розвитку класа працюючих є останньою класою, яка має здобути свою свободу і тому визволення працюючих є разом з тим визволенням цілого людства, незалежно від раси чи полу.

“Що це визволення мусить бути ділом рук самих працюючих.

“Що державна машинерія, включаючи і національну збройну силу, існує лише для того, щоби охороняти монополію капіталістичної класи на добра, які капіталістична класа віднімає від класи працюючих, а тому класа працюючих має організуватися свідомістю і політично, щоб урядову машинерію, включаючи і збройну силу, обернути в інструменту гноблення на засіб визволення працюючих і знищення плітократичних (багатієвських) привилеїв.

“Що політичні партії є ніщо інше.

як лише вияв класових інтересів, а тому, що інтереси працюючої класи цілковито протилежні інтересам всіх галузів капіталістичної класи, то партія, яка хоче визволення працюючих, мусить бути ворожою до всяких інших партій.

“Соціалістична партія Канади, вступаючи на поле політичної діяльності, вирішує проголошення війни всім іншим партіям і закликає всіх працюючих підперти ці принципи і працювати до повалення цієї системи, котра відбирає від працюючих плоди їхньої праці, щоб злидні замінити на комфорт, а привілеї пануючих на рівність працюючих, а поневолення замінити на свободу.”

Оголошена Соціалістичною партією Канади платформа є справді витримано соціалістична, противна як буржуазним підробкам трудових партій, так і комуністичним засадам державного капіталізму і нового рабства під диктатурою пануючої касты партійних лідерів. На жаль, Соціалістична партія Канади перебуває в стані лише формування.

Вибори а Українці

Вище ми надрукували виборчу програму представника соціалістичної партії Канади Армстронга.

Ця програма яскраво вказує той єдиний правильний шлях, яким мають іти працюючі люди в захисті своїх інтересів. Тому під цю програмою мусілиб підписатися всі свідомі робітники. Це не значить, що вони мусіли-б голосувати на Армстронга. Напр., Українці Виннипегу мають ще свої спеціально українські інтереси, і для них важно, щоб їхнім представником був Українець. Але цей Українець мусить бути

свідомий класових інтересів українського загалу, свідомий і досвідчений політичний діяч, і коли не виразний соціаліст, то з виразною трудовою ідеологією; щоб в парламенті не товквся як квочка на кріслі, а знав з ким єднатися і знав чого добиватися; і які проблеми ставити. Кооперація з трудовими і фермерськими послами — от неминуче його єднання, а вимоги трудової програми — от його діяльність.

В ці трудні часи кризи і хаосу — особливо важно, щоб посол від робітництва вів активну робітничу політи-

ку в парламенті і активний ідейний провід українським робітництвом поза парламентом.

Чи так це розуміють українські люди, напр., у Віннипегу?

На жаль, ні. Різні українські товариства просвітнього та запомогового характеру склали "політичний комітет" та зібралися всіма своїми зарплатами до одної галі (в Читальні Просвіті) і зразу, без всякого обміну думками про те — яку програму має захищати український посол — почали "номінувати" кандидатів (так запропонував предсідник). Кандидатів не бракувало, бо багато охочих до посад і гонору, але бракувало відповідного політичного програму кожному з тих кандидатів. Старання всіх кандидатів виявлялися в тому, щоб "Заімпонувати" всім: католикам, не-католикам, чоловікам і жінкам і т. ін. Номінація відбувалася механічно і необдумано. Вибранець дістав голоси випадкові і вибори нікого не задовольнили. Але люди тішилися "великою єдністю" серед Українців. Одначе, "єдність" роспалась дуже скоро, бо частина перепавших кандидатів, що не хотіли піддаватися, зруйнували ту єдність. Вибранець мусів відмовитись. І от знову, без програми і замість того, щоб обговорити кандидатури та розійтися по товариствах, щоб там скликати віча та порадитися гуртом, — скликали на ново урядників в товариства і номінували кандидата.

На цей раз кандидат вийшов новий. Чи буде добрий чи лихий — нічого не можна сказати, бо молодий і в "політику не бавився". Заявив себе прихильником робітничих інтересів, але не сказав яку-ж робітничу ідеологію він репрезентує. Безпартійний захистник робітничих інтересів в природі не існує, бо у всіх парламентах дійсні захистники тих чи інших класових ін-

тересів належать до партій, особливо представники інтересів працюючих мас.

Як що ново - вибраний кандидат вийде дійсно захистником робітничих інтересів, себ-то стане на певну класово - соціальну платформу і буде кооперувати в парламенті з робітничими послами і ніколи не з капіталістичними, то це буде його власна заслуга.

Українське громадянство про це не думало і не журилося.

Приклад оцих виборів показує, що українське громадянство ще не дійшло в своїй "політиці" до справжніх політичних методів праці; що воно стоїть ще на початковому ступні безпартійного очерету, яким хитають чужі вітри куди хочуть. Мало свідомости виявляється в тому, що вибирають свого по мові і з походження посла. дійсна свідомість виявляється там, де вибирають свого дійсно класового захистника, свідомого способу і методів захисту. Політичне представництво — це величезної ваги річ, і не вміло використати його, це губить свою першорядну справу життя і гідности.

Не хочемо ображати віннипежців, але гадаємо, що на фармах до справи ставляться ліпше. Лихо лише в тому, що здібних людей до політичного представництва український загаль має крихту.. Бо всі бояться... партійности, і молоді люди, "надія" батьків грає в "кулі" і "танцює", а політику полишає робити "дійсним господарям краю". І в такому положенні наші українські виборчі потуги викликають один жал.

III

Протести. Від товаришів з Торолд, Онт., Торонта і інш. місцевостей ми одержали листи з протестами проти негідної статті М. Ц. в "Нар. Волі" з приводу смерті М. Шаповала.

В ЯКИХ СИСТЕМАХ (Продовження зі ст. 20.)

них агентів та політбюра (чрезвичайки); револьвер, багнет, розстріли масові ("под стінку"), — це все, чим там заводиться "соціалізація".

Чи в правдивій соціалізації потрібно аж так великої мілітарної сили у внутрішній державі, наколи справді у них є добробут для трудящих? Чи в правдивій устрою соціалістичній потрібно перекидати війська Українців у глибини Росії, а Москві на Україну? Чи це не є доказ, що там щось не так... бо ж видно, що правителі бояться, — чого? — революції. А чому ж малаб там бути революція, наколи там "рай" для працюючих? Це є головні факти і незбиті докази, що там нема соціалізму, але державний капіталізм, який наказує трудящим "малчать і не разсуждать". Чи-ж варто боротися і гнити по тюрмах за такий лад, на то тільки, щоб зі старого ярма вскочити в ще гірше ярмо? Отже, не такого "соціалізму" ми бажаємо, який завели комуністи в Росії, але правдивого, свобідного соціалізму без всяких опікунів над нами.

М. П — ко.

ЛИСТ З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Від Редакції. Нам передано оригінального листа, який прислав до Канади до свого колишнього товариша робітник з цукроварні. Цей робітник є молдаван, лист написав ломаною українсько-московською мовою. Ми подаємо цей лист у виправленій що до мови формі, але без всяких змін що до змісту. Лист є цікавим, бо подає малюнок життя робітництва під комуністичною опікою.

Текст листа:

"С цукроварня. Україна. 3-го лютого 1932. Здрастуй дорогий товаришу. Повідомляю, що я здоров, пра-

ПАМ'ЯТИ А. ПАВЛЮКЕВИЧА

Дня 27 лютого, після трудної операції, упокоїлась гр. Анна Павлюкевич, на 68 році життя, — мати нашого товариша Павла Павлюкевича.

Редакція "Правди і Волі" висловлює своє глибоке співчуття т. П. Павлюкевичові в його тяжкій втраті.

Родина Павлюкевичів походить з с. Фільварки, Золочівського повіту. До Канади переселилася 1909 року, після того, як батько родини гр. Й. Павлюкевич залишив Аргентину, де пробував знайти ліпшу долю і перебув 2 роки. Родина складається з батька, 70 р., трох синів і доньки.

ую на старому місці в С..... цукроварні. Заробляю 37 карбованців на місяць і пайок хліба — 12 кілограмів (30 фунтів). Це як робітник, бо службовець одержує всего 6 кілограмів хліба. Загальне життя на фабриці дуже перемінилося, так що-б ти не повірив своїм очам. Корів на фабриці залишилося всего три, а свиней зовсім немає. Отже, як бачиш добре!

"Прошу тебе написати мені як там народ живе, як там безробіття? Як там капіталізм, — скоро прогнє чи ні? Напиши мені, прошу, як там Форд, Морган, Стімсон! Чи стоять в черзі за хлібом коло кооперативи (як на Радянській Україні! — Ред.), чи ні? І напиши мені, чому там у вас народ з голоду помирає? Чому капітал допускає на таке діло?

"Напиши мені, скільки заробляє чорнороб. Наприклад, заробіток 19 карбованців на місяць, харч 15 карб., миття білизни 1 карбованець, тютюн 1 карбованець, а решта на все інше. Чи так?

"Поки що до побачення, дорогий товаришу. Чекаю відповіді, а тоді напишу про все докладно".

ХРОНІКА

З діяльності УТО. Західні організації протягом минулих чотирьох місяців, поміж спеціальних товариських нарад і бесід, мали низку публічних виступів на політично-соціальні теми. Між іншими, лектор УТО т. Др. М. Малдріна мав виступи на теми "Причини економічної кризи", "Банкротство світу і укр. справа", "Підготовка війни", "Війна на Сході", "Терористична політика Москви" і ін. в таких товариствах: Укр. Народ. Дім у Вінніпегу, Україн. Читальня в Ст. Боніфас, Укр. Товариство на Еммауд, Український Інститут Т. Шевченка в Брукленді, Читальня Просвіти у Вінніпегу, Інститут Просвіти у Вінніпегу і ін.

Східні організації провадили ту-ж саму роботу. Лектор УТО т. І. Палієв мав публічні виступи на теми: "Від чого і як має визволитися укр. нарід", "Польська падифікація" (з світлинами), "Роля села і міста в житті народу" і ін. в Торонто, на Вест Торонто, Торонд і інш. місцях. Лектор УТО т. С. Чинчар провадив лекційну працю в Монреалі.

У "ворожому полоні". Наша редакція, на підставі попередніх стосунків, писала до відділу "Оборони України" в Дітройті (це центральний відділ) певну кількість чисел "Правди і Воли". В листі до сего редакція просила товаришів оборонців зробити одно з двох: або поширити "Правду і Волю" серед своїх членів і громадств, наколи "Оборона України" поділяє соціалістичні погляди, висловлені в нашому органі, або повернути ці числа нашому числу "П. і В." назад, наколи "О. У." протинає цим поглядом.

У відповідь ми одержали такого ли-

ста:

"Дітройт, Міч. 4. 10. 32. Правда і Воля! Хвалюю Редакцію!"

Вашого листа доручили мені в Народнім Домі на Буртон Ст. пару днів тому, і сьогодні на зборах О. У. я його прочитав і спитали господаря дому, який рідять тим домом в імені Горжанаського клубу за Ваші журнали і він їх нам показав.

По дискусії над сєю справою припоручено мені написати Вам, що наш відділ О. У. у вас не замовляв "Правди і Воли". Ви нас не спитали чи ми хочемо зайнятися розпродажем, так тепер ми не обов'язані вам продати, ані назад звертати.

Хай лєжать в Нар. Домі і люди наї читайуть.

Так ся справа має і мені самому жаль, тим більше, що ідея наша так собі близька, а через людей, які поспувають нашу товаришів зносини мусіли бути їм би чужі.

Здоровлю щиро,

Олекса Крайківський."

Отже "Правда і Воля" захопили в полон, але "нехай читають". Проти такого полону ми нічого не маємо, але подаємо оце до загального відома, щоб люди знали, які герої сидять в Дітройті. Ми лише не знаємо, які то люди, як у пісні сказано: "Розсудили, розсудили — щоб ми й парі не ходили", — хоч думасмо, що ми "товариші" таки сильніші за тих людей, з ідея наша, про яку пише т. Крайківський, що вона така близька, мусить бути ще сильнішою і на перешкоді їй не можуть стояти жодні люди!

Одні не "Правда і Воля" як у полон попала.

Прощайте, товариші оборонці, а на далі так героїчно!

Любите Вашу родину, ваших Дітей—

НА ГОЛОД І СТРАХІ ТАМНИ

ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ІХ, коли Ви ще можете це зробити! Бо ніхто не знає, що буде з ними завтра.

ЗАБЕЗПЕЧІТЬЕ Ваших здорових і старих дітей!

Асекуруйте Ваше життя!

Наша популярна компанія має різні плани забезпечення дорослих і дітей. Заасекуровані у нас діти забезпечуються асекурацією у випадку втрати здоров'я чи смерті батька, безплетно.

Наші рати (премії) низькі, легкі, а дивидент (інтерес) на асекурації нашої компанії платять високий.

Запросіть нашого представника, і він порадить Вас як найкраще! Пишіть до нас за докладними інформаціями по українськи:

THE WESTERN EMPIRE LIFE

ASSURANCE COMPANY.

THE COMMERCE BUILDING

WINNIPEG, MANITOBA

ДОРУЧАЙТЕ ВАШЕ ЗАМОВЛЕННЯ ВЕЛИКИМ УКРАЇНСЬКИМ АВТОВІМ
І ТРОКОВИМ МАЙСТЕРНІ

Western Auto & Truck Body Works

53 MARTHA ST. WINNIPEG, MAN.

PHONE 22-6116

Робимо: вози (бадки) на троки, авто, комерційні вагони, автобуси, автові
колеса і т. ін. Всілякі політаження. Фарбування.

Праця гібризована.